

tmmob yerel yönetimler seçim bildirgesi yayımlandı

Mart 2014`te yapılacak yerel yönetim seçimleri öncesi hazırlanan TMMOB Yerel Yönetimler Seçim Bildirgesi yayımlandı.

GİRİŞ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), demokratik katılıma açık, çağdaş bir yerel yönetim anlayışı geliştirilmesini tarihsel önemde görmektedir. TMMOB, bu belgeyle kentlerimizin yönetiminde çağdaş anlayışla kamu yararının, bilimin ve hukukun esas alınması için, seçim süreci ve yerel yönetim anlayışına ilişkin politika, düşünce, uyarı ve önerileri kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır.

TMMOB'nin uzunca bir süredir değişik kentlerde düzenlediği "Kent Sempozyumları" ve yaptığı çalışmalar göstermiştir ki; yaşadığımız kentler çağdaş toplumlara yakışır biçimde yönetilmemektedir.

Emperyalizme bağımlı olan Türkiye, 12 Eylül 1980 darbesinden bu yana yeni liberal temellerde, yerli büyük sermaye, yeni sermaye grupları ve ranta dayalı çıkarlar doğrultusunda sosyo-ekonomik yapı ve devlet yapısı itibarıyla yeniden yapılandırılmaktadır. Bu politikaların hayata geçirilmesinde kamu hizmetlerinin merkezi yönetimden koparılıp küresel piyasaya açılması, kamu hizmet alanının daraltılması, dolayısıyla kamu iktidarının yönetsel düzeyde sermayeye devredilmesi ana amaç olmuştur.

Bu süreçte yürütülen serbestleştirme ve özelleştirmeler, kamusal hizmetlerin piyasaya açılarak ticarileştirilmesi, üretimden vazgeçilerek ülke topraklarının dünyanın emlak/rant piyasası haline getirilmesi, güvencesiz çalışma koşullarının yaygınlaştırılması ve kamu idari yapısının bu doğrultuda yeniden düzenlenmesi yerel yönetimlere ve kentlere doğrudan yansımıştır.

Kentler ve yerel yönetimler ülke politikalarının doğrudan uygulama alanıdır. Bu nedenle kentler ve yerel yönetimler siyasetin ve sermayenin de ilgi odağıdır.

11 yıllık iktidarında üretimden vazgeçerek ülke ekonomisini arazi rantı üzerinden temellendiren AKP, bugüne dek görülmemiş ölçüde, hiçbir insani, hukuki, ulusal ya da evrensel değer ve kural tanımaksızın ülkeyi, kentleri yağma ve talana açarak yeni rant kaynaklarının yaratılmasını sağlamıştır.

Sanayiden eğitim ve sağlığa dek birçok kamu hizmetindeki serbestleştirme, özelleştirme bu çerçevede gerçekleşmiştir. "Yerel Yönetim Reformu" adı altında yapılan düzenlemelerle belediyeler, il özel idareleri, mahalli idareler ve İller Bankası'nın sunduğu hizmet-

ler piyasaya açılmıştır. Çalışma yaşamını düzenleyen yasalar ile "Personel Rejimi Reformu" da esnek, güvencesiz çalışmayı, taşeronlaşma ve sendikasızlaş-tırmayı yerleştirmiştir.

Uсталık döneminde, AKP, 2011 yılında çıkardığı yetki yasasıyla Bakanlıkların kapatılması, açılması, birleş-tirilmesi dahil kamu idarelerinin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili olarak 20 yasada değişiklik yapma yetkisi almış, parlamentoyu saf dışı bırakarak TBMM'ye kanun teklifi sunmadan olağanüstü bir yönetim biçimi benimseyerek kamu yönetimini değiştirmiş, kamusal varlıkların yok olmasına yol açacak düzenlemeler ve ülke planlama sisteminde köklü değişiklikler yapmış-tır.

KHK ile 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Yasa, 3194 sayılı İmar Yasası, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu, 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'da değişiklikler yapılmıştır. KHK'lar dönemi olarak adlandırılacak bu dönemde, kurduğu bakanlığı üzerinden bir ay geçmeden ikiye bölen, bundan bir ay sonra görevlerini yeniden düzenleyen; başka bir KHK ile bir önceki KHK'yi değiştiren, eklemeler yapan, çıkaran; genel müdürlükleri, kurulları bir bakanlıktan diğ-ğereine geçiren AKP, kamu idaresini yapboz tahtasına, siyasetin arenasına çevirmiştir.

Yapılan değişikliklerle, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na yeni ve olağanüstü yetkiler devredilmiş ve tanınmıştır. 1999 yılında, ülke tarihinin en büyük yıkımlarından birisi olan Gölcük depreminin olduğu gün, 17 Ağustos 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 648 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş, bu bakanlığa tüm ülkenin tapusunu istediği gibi kullanma yetkisi verilmiştir.

-Afet riski altındaki alanlar, depreme karşı dayanıksız yapıların bulunduğu alanların dönüşüm projeleri, tapu ister kamu kurum ve kuruluşunun, ister özel kişinin, isterse devletin hüküm ve tasarrufu altında olsun bu araziler üzerinde istediği tasarrufu yapma yetkisi yalnızca ve yalnızca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndadır. Bu düzenlemelerle belediyelerin yetkisinden ve özel mülkiyetin korunmasından söz edilemeyeceği açıktır.

Keyfi kullanıma açık olan bu yetkilerin "oy verenle oy vermeyenin tabii ki aynı olmayacağını" beyan eden Bakanın keyfiyetine bırakılmasından endişe duymamak olanaklı değildir.

-2863 sayılı Yasa'da yapılan değişiklik ile tabiat varlıkları diğer deyişle doğal sit alanları da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na transfer edilerek bu alanların yok edilmesinin önü açılmıştır. Artık, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgelerinin kullanma ve yapılaşmaya ilişkin kararları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca verilecektir.

- 3194 sayılı İmar Yasası'na eklenen madde ile de mera, yaylak ve kışlaklar, 29 yıllığına kiralanıp yapılaşmaya açılmıştır.

-Yapı Denetimi Hakkında Yasa da bu KHK ile yürürlüğe girmiştir. Yapı denetçisi mühendis ve mimarları güvencesiz kılan, sorumluluğu ağır, ama bunun karşılığı hak ve yetkiyi vermeyen ve daha önce eleştirdiğimiz tasarı TBMM'de tartışılmadan sessiz sedasız dayatılmıştır.

Yaşadığımız süreç, hukuka dayalı demokratik bir toplum için olağan değildir, ülkemizde olağan demokrasilerde yeri olmayan tersi bir süreç işlemektedir. Bu düzenlemelerle gerek kurumsal yapısı gerekse görev alanı yeniden belirlenmiş bakanlıklar; su, orman, mera, yaylak, kışlak, tarım alanları gibi doğal kaynaklar ve çevre; planlama, enerji, kültürel varlıklar, bayındırlık, ulaşım gibi ülke topraklarının kullanım kararlarını doğrudan etkileyen sektörlerle ilişkin ilgili tüm yasal düzenlemeleri etkisiz hale getiren bir yeniden yapılanma gerçekleştirilmiştir.

"2011 TMMOB Seçim Bildirgesi"nde de belirttiğimiz gibi; insanca barınma hakkı ve deprem gerçeğinin gerektirdiği yapı denetimi uygulamalarında; tarım, orman, su, mera, kıyılar vb doğal kaynaklarımızın, kentlerin yönetiminde; enerji, gıda ve çevreye ilişkin politika ve stratejilerin belirlenmesi ve uygulanmasında mühendislik, mimarlık, şehir plancılığının gerektirdiği mesleki denetim ve bilimsel-teknik kriterler devre dışı bırakılmaktadır.

Şehir plancılığı hizmetlerinde kamusal fayda anlayışından vazgeçilmiş, serbestleştirme, özelleştirme, ticarileştirmenin aracı haline getirilmiş; rant odaklı

projelere teslim edilen kentlerde plansızlık egemen kılınmıştır.

Sağlıklı kentleşme, kentsel hizmetlerin kamusal hizmet kapsamında ele alındığı; barınma, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerinin insan hakkı olarak görüldüğü; kamu yararı öncelikli enerji, çevre ve gıda politikalarının benimsendiği ve yerli mühendislik, yerli kaynak kullanımıyla; bağımsızlık, planlama, sanayileşme ve kalkınma ile olanaklıdır. Bu noktada gerek sağlıklı sanayileşme gerekse güvenli ve ergonomik çalışma koşulları, meslek örgütlerinin uluslararası standartlar, bilimsel-teknik uygulama ve önlemler eşliğindeki mesleki denetimini benimseyen anayasal, sosyal bir devlet sistemi ve onun güvenceleri kapsamında gerçekleştirilebilir.

Ancak AKP sanayi, çalışma yaşamı, işçi sağlığı ve iş güvenliği, yapı denetimi, imar, tarım, orman, su kaynakları, enerji, maden, çevre, gıda ve kentleşme ile ilgili yasa ve yönetmelik düzenlemelerini TMMOB'nin önerilerinin aksi doğrultuda yapmaktadır.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı, yaşanabilir ve güvenli kentsel çevrelerin üretilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini öngörmekte; kent halkının, emek ve meslek örgütlerinin demokratik katılımını ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gerek olarak görmektedir.

Bugün kentlerimize baktığımızda, barınma, altyapı, ulaşım, enerji, sağlık, eğitim, kültür ve çevre, konularında sorunlar bulunmaktadır. Aynı zamanda, kentlerimiz, deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere de hazırlıklı değildir. Bu durum bugüne kadar izlenen, toplumsal çıkarları göz ardı eden ve insan yaşamını hiçe sayan yerel yönetim politikalarının yetersizliğinin en açık göstergesidir.

Bugün içinde yaşadığımız kentlerin mekansal ve çevresel bağlamda, niteliksiz yapılaşmasının, sağlıksız büyümesinin ardında; piyasa güçlerinin kent ölçeğinde tek egemen olduğu siyasal zeminin yaratılması ve sadece arazi rantına endekslenmiş, bu rantta sahip olacak çokuluslu şirketlerin kendi çıkarları doğrultusunda geliştirerek kontrol ettikleri bir kent ekonomisi anlayışı bulunmaktadır. Bu anlayışın ortaya çıkardığı sürekli ve plansız büyüme mekana, enerji, ulaşım, su, çöp, atık su gibi teknik altyapı hizmetlerinin yetersizliği ve eğitim, sağlık, kültür tesisleri, açık yeşil alanlardan yoksun yerleşim alanları olarak, toplumsal alanda da sosyal yarıma, ayrışma ve kültürel yozlaşma olarak yansımıştır. Gelir eşitsizliğini, sosyal kutuplaşmayı, mekânsal ayrışmayı, kentsel gerimi arttırmaktan başka bir şeye yaramamış sorunlar çözümlenmiş ve derinleşmiştir.

Yerel idarelerce yürütülen hizmetlerde kamu yararı önceliği sürekli ihmal edile gelmiş, yıllar içinde, otomobil öncelikli düzenlemelerle, kentler, yaya, engelli, yaşlı, yoksul kesimler için ulaşılabilir olmaktan çıkmıştır.

Kentlerde yaşayanların büyük bir kısmı barınma eğitimi, sağlık ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılırken, başta su, elektrik, doğalgaz ve ulaşım olmak üzere temel kentsel altyapı hizmetleri ile eğitim, kültür, sağlık, çevre vb. alanlarda sağlanan sosyal hizmetler özelleştirilerek, ticarileştirilmekte; kamusal kaynaklarımız yerli ve yabancı tekelere aktarılmaktadır. Emekçilerin, yoksulların ve tüm ezilenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdan tümüyle dışlandığı yıkıcı bir ortamda yoksulluk ve yoksunluk derinleşerek sürmektedir.

Kentsel dönüşüm ve yeniden yapılanma olarak adlandırılan süreçlerle belirlenen kent parçalarının, "kentsel

dönüşüm” adı altında, içinde yaşayanlardan bağımsız, yeni imar hakları verilerek sermaye çevrelerine pazarlanması, özelleştirilmesi, satılması ya da tahsis edilmesi belli kesimler için ‘köşe dönme’ aracı haline getirilmiştir.

Kente ve bulunduğu doğal çevresine yönelik azami rant beklentileri doğrultusunda, Türkiye’de toplumsal düşünce, sınıfsal istemler, planlama kavramı, ulusal, bölgesel ve kentsel ölçeklerde planlama süreçleri özel yasalar ve yetki karmaşası içerisinde sulandırılmış; ülke çıkarı, toplumsal gelecek, dayanışma ve ahlaki değerler terk edilmiştir. “Halk” kavramı yerine “müşteri” kavramı ile yönetim anlayışı pekiştirilmiş; “Bireysellik, özel alan, serbest piyasa, rekabetçilik, yerelcilik, yönetim, sivil toplumculuk, rantıye, yolsuzluk” kavramları yükselen değerler haline gelmiştir.

Azami rant beklentilerinin, yağmanın kiskacına sokulan kentlerimizin doğal ve kültürel değerleri, ormanları, yeşil alanları, sahilleri yok edilmekte, kamu arazileri elden çıkarılmakta, yaşanan çevresel kirlilikle birlikte kentlerimiz ve kentlilerimiz bir felaketin eşiğine getirilmektedir. Çıkarılan özel düzenlemelerle bu değerleri korumak ve gelecek nesillere aktarmak yerine bu değerlerin üzerinde dolaşan rant beklentilerinin önündeki engeller kaldırılmış, doğal ve kültürel değerlerimiz ile birlikte yaşam alanlarımızın geleceği de tehdit altına alınmıştır.

Kentsel alanlardaki nüfus yığılmasının yarattığı sorunlarla birlikte, bütüncül planlamanın benimsenmemiş olması denetimsizlik, yanlış arazi kullanım politikaları, cumhuriyet tarihine koşut kaçak yapılaşma ve imar affı süreçleriyle de beslenmiş, sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulmamıştır. Özellikle ortak yaşam ve kentlilik bilinci geliştirilememiş, kentsel yaşam ve aktiviteler sadece ekonomik ilişkilere indirgenmiştir.

Plansızlığın ve denetimsizliğin ağır sonuçlarının son örnekleri olan 1999 ve 2011 yılında yaşanan depremlerle tekrar göz önüne serilmesine karşın, geçen 14 yıllık süre içerisinde yaşanan acı deneyimlerden ders çıkardığımız ve oluşabilecek yeni afetlere yeterince hazır olduğumuz söylenemez.

Kentlerde lüks konut alanlarının, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması kentleri bir arada tutan unsurları ve ortak kullanım alanlarını ortadan kaldırmaktadır.

Kentler, giderek artan biçimde bütünlüğünü yitirerek birbirinden bağımsız ve ilişkisiz parçacıklara bölünmekte, varsıl ve yoksul kesimler arası ayrışma ve uzaklaşma fiziksel mekana da yansımaktadır. Böylece sosyal kırılmalar hızlanmakta, bu kırık parçalarını toplumsal yaşama tehdit olarak geri yönlendiren süreçler de egemenler tarafından bilinçli şekilde yönetilmektedir.

Tüm bu olumsuz gelişmeler, kentte yaşayan farklı kesimleri farklı boyutlarda etkilemektedir. Kentlerimizde her geçen gün artmakta olan fiziksel engeller ve standartlara uygun olmayan mekânsal düzenlemeler yüzünden başta engelli vatandaşlarımız olumsuz etkilenmektedirler. Sosyal devlet olmaktan çıkıp sadaka toplumuna dönüşen sosyal hizmet üretme anlayışından uzak birçok uygulama ile kentlerde yaşayan engelli vatandaşlarımızın var olan sorunlarına yenileri eklenmekte, yaşamları daha da zorlaştırılmaktadır.

Özetle; ülkemizde 1980’den bu yana, kent ve kenti çevreleyen ortamlarında doğal ve kültürel varlıkların yağması artarak sürdürülmüş, ‘yerelleşme’ aldatmacasıyla sadece yağmayı derinleştirmeye hizmet edilmiştir. Son beş yıllık dönem içerisinde de, izlenen birçok haber ve olaydan, görülen binlerce dava dosyasından anlaşılacağı gibi yerel yönetimler, merkezi vesayet altında birer çıkar tezgahı gibi çalışmaya devam etmiştir. Tüm kentsel kamusal hizmetlerin pervasızca özelleştirilmesi; planlama, imar, kentsel altyapı ve ulaşım hizmetlerinde yolsuzlukların artması, kentsel rantın yandaş ve varsıl kesimler lehine yönlendirilmesi son dönemde de birçok yerel yönetimin temel hedefi olmuş, icraatları arasında yerlerini almıştır.

Tüm bu sorunlara ve olumsuzluklara karşın, demokratik katılımın sağlandığı yerel yönetimlerin oluşturulması ve çözüm üretilmesi olanaklıdır.

Bugün, kentlerimizin ve toplumun yerel seçimlerde ihtiyacı olan temel yaklaşım, “toplumcu demokratik ve halkçı bir yerel yönetim” anlayışıdır. Bu anlayış, katılımcılığın önünü açan, toplumun değişik kesimlerine, karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerinde söz hakkı tanıyan politika ve uygulamaların hayata geçirilmesidir.